

Cumhuriyetin Modernleşme Projesi Olarak “Ulusal Yayıncılık Kongreleri”

As the Republic's Modernization Project “National Publication Congresses”

İrfan Paçacı,^a

^a Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
irfanpacaci@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-4920-9134

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 15.11.2020

Düzeltilme tarihi: 01.12.2020

Kabul tarihi: 24.06.2021

Anahtar Kelimeler:

Ulusal Yayıncılık Kongreleri,

Yayıncılığın Gelişimi,

Yayıncılık Sorunları,

Türk Yayın Hayatı, Matbuat..

ÖZ

Yayıncılık alanında ilki 1939 yılında gerçekleştirilen kongre ile başlayan ve uzun aralıklarla sürdürülen “kongreler”de adeta Türk yayıncılığının topografyası çıkarılmıştır. Yayıncılık kongreleri envanteri ile Türkiye’de yayıncılığın zengin ve kalıcı bir gelişim hafızası oluşturulmuştur. II. Dünya Savaşı koşullarında 1939 yılında yapılan ilk kongreyi 1975 yılında ikincisi, 1991 yılında üçüncüsü, 1998 yılında dördüncüsü, 2009 yılında, beşincisi ve 2018 yılında da altıncısı izlemiştir. Kongrelerde geniş bir yelpazede ele alınan konular ülkedeki ekonomik, toplumsal, siyasal ve hukuk planındaki gelişmelere bağlı olarak değişmekle birlikte öne çıkan başlıca konu başlıklarını; yayıncılık sektörünün ekonomik ve teknik sorunları olmuş, özellikle, matbaacılık ve basımevleri, yazar ve okuyucu sorunları, tercüme işleri, telif hakları, ders kitabı yayıncılığı, çocuk edebiyatı ve çocuklara yönelik yayınlar, kütüphaneler, yayım, dağıtım faaliyetleri ve vergi sorunları oluşturmuştur. Bu makalede; Türkiye’de yayıncılık kongreleri ile basım ve yayıncılığın çeşitli alanlarında kurulan çalışma komisyonlarının hazırladığı raporlarda ele alınan kararlar ile oluşturulan yayıncılık yaklaşımı ve vizyonu saptanmaktadır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 15.11.2020

Received in revised form: 01.12.2020

Accepted: 24.06.2021

Keywords:

National Publication Congresses,

Development of Publishing,

Publication Problems,

Turkish Publication Life,

Press.

ABSTRACT

In the "congresses", which started with the first congress in the field of publication in 1939 and continued at long intervals, the topography of Turkish publication was revealed. Rich and lasting memory of publishing development in Turkey has been created with those congresses' inventory. The first congress held in 1939 under World War II conditions was followed by the second in 1975, the third in 1991, the fourth in 1998, the fifth in 2009 and the sixth in 2018. A wide range of topics covered in congresses vary depending on the economic, social, political and legal developments in the country. The main topics that came to the fore were: the economic and technical problems of the publishing sector, printing and printing houses, author and reader problems, translation works, copyrights, textbook publishing, children's literature and publications for children, libraries, publishing, distribution activities and tax problems. In this article; The publication approach and vision which are created by the printing and publication conventions established in various areas of publishing activities discussed in the report prepared by the commission decision on Turkey, are determined.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Paçacı, İ. (2021). Cumhuriyetin Modernleşme Projesi Olarak “Ulusal Yayıncılık Kongreleri. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7 (1), Yaz, s. 229-248.

*DOI: 10.46442/intjcss.826281

** Sorumlu yazar: İrfan Paçacı irfanpacaci@hotmail.com

Ulusal kurtuluş savaşının ardından 1923’de kurulan Cumhuriyetin, İkinci Dünya Savaşı koşullarında, sınırlı olanaklar ve yokluk içinde milli mücadelenin yönetici kadroları tarafından bilim esas alınarak ilki 1939 yılında gerçekleştirilen Birinci Türk Neşriyat Kongresi (1-5 Mayıs 1939); yaklaşımı, ele alınan konular, vizyon ve kararları ile geleceği aydınlatmak üzere Türk yayıncılığının yoluna yakılan bir meşale olmuştur. O nedenle ki “ulusal yayıncılık kongreleri” Cumhuriyetin bir modernleşme projesidir.

İrfan PAÇACI

1. Giriş

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca gerçekleştirilen yayıncılık kongreleri ve komisyon raporları incelendiğinde, 1939 yılında gerçekleştirilen ilk kongre ile 2018’de yapılan altıncı kongre arasında 79 yıllık bir birikim olduğu görülmektedir. Bu yayıncılık kongreleri envanteri ile Türkiye’de yayıncılığın her türünün irdelendiği ve ele alınan konuların matbuat yaşamına, politikaya, hukuka ve insan haklarına dair geniş bir yelpazede seyrettiği görülmektedir. Yayıncılık alanında “ulusal yayın kongresi” olarak bu güne kadar altı kongre gerçekleştirilmiştir. İlk kongre II. Dünya Savaşı koşullarında 1939 yılında, ikincisi 1975 yılında, üçüncüsü 1991 yılında, dördüncüsü 1998 yılında, beşincisi 2009 yılında ve altıncısı da 2018 yılında toplanmıştır.

Kongrelerde öne çıkan başlıca konular; toplumsal, siyasal, mali ve hukuk planındaki gelişmeler ekseninde, yayıncılık sektöründe yaşanan teknik ve teknolojik gelişmeler, ifade özgürlüğü ve sansür, matbaacılık ve basımevleri, yazar ve okuyucu sorunları, tercüme işleri, telif hakları, ders kitabı yayıncılığı, çocuk edebiyatı ve çocuklara yönelik yayınlar, kütüphaneler, yayıncılıkta dijitalleşme ve elektronik kitaplar, medyada holdingleşme (tekelleşme), vergilendirme ve ücret, yayıncılık eğitimi, meslek örgütleri, yayınevleri, yayım ve dağıtım faaliyetleri olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılması ile kurulan Türk devleti, bir taraftan kuruluş mücadelesi diğer taraftan da Düyun-u Umumiye¹’nin vesayeti altında kalkınma çabalarını yürütmüştür. Bu koşullar içerisinde 1939 yılında toplanan “Birinci Türk Neşriyat Kongresi” ile eğitim, kültür ve yayıncılık faaliyetleri toplumcu ve kalkınmacı bir vizyon ile gerçekleştirilmiş ve günümüze kadar süregelmiştir.

Türkiye’nin basım ve yayıncılık alanındaki dönüşümünü ve gelişiminin adeta tarihsel süreç içindeki kurumsal yansıması olan yayıncılık kongreleri, bu makalenin sınırları içinde, genel perspektifi ve öne çıkan vizyonu tespit edilmek üzere incelenmektedir.

¹ *Düyun-u Umumiye* (*Düyun-u Umumiye-i Osmaniye Varidat-ı Muhassasa İdaresi*), 1881-1939 yılları arasında iç ve dış borçlarını denetleyen kurumdur. Bu durum; “1876 yılına dek 15 ayrı borç sözleşmesine imza atan Osmanlı İmparatorluğu, 1876 yılında moratoryum ilan etmiş ve 1881 yılında Osmanlı maliyesini denetim altına alan Düyun-u Umumiye İdaresi’nin kurulmasından sonra da borçlanmaya devam etmiştir. Bu kurumun 1928 yılında feshedilmesine rağmen borçların olumsuz etkileri Türkiye Cumhuriyeti’ni etkilemiş, son Osmanlı borcunun ödenmesi, alınışından bir asır sonra Türkiye Cumhuriyeti tarafından tamamlanmıştır.” Bkz. Saffet Kartopu, “Düyun-u Umumiye İdaresi ve İdareyle İlgili Görüşler”, [Global Journal of Economics and Business Studies](#) Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, *Yıl 2012, Cilt 1, Sayı 2*, s. 39.

Yayıncılığın Dönüştürücü Şifresi: Cumhuriyet Yönetimi'nin Etkisi

Osmanlı Devleti döneminde padişah yönetiminin keyfi baskılarına karşın, Jön Türkler tarafından başlatılan, özgürlük ve meşrutiyet mücadelesinin (Mardin, 2019; Akşin, 2017; Akşin, Balcı, Ünlü, 2010) oluşturduğu iklim ve yaşanan toplumsal gelişmeler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da etkili olmuştur. Modernleşme ve kalkınma çabalarının kökleri Tanzimat Dönemin'e kadar uzanmakla birlikte topyekün değişime ilişkin radikal hamle "Cumhuriyet" rejiminin kurulması ile gerçekleşmiştir. Nitekim, "Cumhuriyet modernleşmesi eski düzen ile kopuşu radikal olarak gerçekleştiren bir devrim niteliğinde olmuştur." (Gül, Alican, 2015: 15).

Hükûmet ya da devlet başkanının, halk tarafından belli bir süre için ve belirli yetkilerle seçildiği yönetim biçimi olan Cumhuriyet, halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli olarak da tanımlanmaktadır. Halkın iradesi ile gerçekleşen bu yönetim biçiminde, halkın önünde yönetimin, kararlarının da toplumun yararına gerçekleşmesini sağlayacak önemli bir kapı açılmaktadır. Bu kapıdan içeriye, devrimler ve Batı Demokrasisi'nin kural ve kurumları teker teker girecektir.

Devletin yönetim biçimini "cumhuriyet" olarak ilan eden kurucu kadrolar, günümüzün anayasa politiği tartışması olan "cumhuriyet mi demokrasi mi paradoksunu" aşacak bir değerlendirme ile "demokratik bir düzeni" hedeflemişlerdir. Bu bakımdan; "demokrasiyi, dar anlamda, bir özgürlükler rejimi olarak tanımlayabiliriz. Demokrasi, cumhuriyet kavramının içinde barındırdığı eşitlikçiliği reddetmeden, mümkün olan en geniş özgürlük alanının toplumsal yaşamda yürürlükte olduğu rejimdir. Seçme-seçilme özgürlüğünün ötesinde, insanın düşündüğünü ifade etmesi, istediği inanç ve kültürel değerleri yaşaması gibi hakları da içerir." (İnsel 1998: 30-39).

Bu konuda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı bir konuşmada altını çizdiği nokta esasında bu tanıma işaret etmektedir:

Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile birey özgürlüğünü aşıl原因an sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, cumhuriyet imkânları olan her memleket, özgürlük davasında er geç başarılı olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri aşamalara götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu anlamıyla ve bu kapsamıyla anlamak gerekir ("Cumhuriyet yönetimi").

Türk Devrimi, çağdaşlaşma hedefine dönük olarak başlattığı kalkınma programları ile ilerlemenin örneklerini Köy Enstitüleri gibi örneklerde toplum kalkınması modeli olarak uygulamış, "yayıncılık alanında" ise temelleri atılan "ulusal yayıncılık kongreleri" projesi bunun vesilesi olarak günümüzde de sürdürülmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk tarafından kaleme alınan *Medeni Bilgiler* kitabı için yazdıklarında, "Halk idaresi olan cumhuriyet" ifadesi ve "Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi esasına müstenit bir devlettir" ibareleri dikkat çekicidir (İnan, 2000: 40-43; Özbudun, 1989: 287; Tanör, 1997, 35; Güner, 2006: 46vd.). Atatürk'ün, "Cumhuriyet ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümetidir." (Nutuk, 2000: 300) ve "Demokrasi prensibinin en çağdaş ve mantıkî tatbikini temin eden hükûmet şekli, cumhuriyettir." (İnan, 2000: 410-411) sözleri demokrasi ve cumhuriyete dair düşüncelerini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca Atatürk, "Benim en büyük eserim Türkiye Cumhuriyeti'dir." derken, Türk Devrimi'nden ve onun başarısından söz etmektedir.

Esasen 23 Aralık 1876 tarihinde kabul edilen Kanun-i Esasi ilk anayasa olarak "parlamento"nun açılmasını sağlayan bir yapı oluşturmakla birlikte, devlet başkanının seçimle iş başına gelmesi egemenliğin millete ait olduğu ilkesi ancak 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu ile "Hâkimiyet bilâ kaydû şart milletindir." (Madde 1) denilerek kurumsallaştırıldığı görülmektedir. Cumhuriyetin ilan edilmesi ise

1921 tarihli anayasada 29.10.1339 (1923) tarih ve 364 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonucunda madde şu biçimi almıştır: “Hâkimiyet, bilâ kaydü şart Milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye Devletinin şekli Hükümeti, Cumhuriyettir.”

Böylece kurulan Cumhuriyet rejimi, “1920-23 yıllarında Türkiye Devleti'nin ana kuruluşu bir demokratik cumhuriyet karakterini söz götürmez bir şekilde taşıyordu. Bundan sonraki yıllarda rejimin demokratik olma niteliğinden kaymalar oldu, cumhuriyet ise süreklilik gösterdi. Tek partili dönem, daha sonraki askeri darbeler ve ara rejimler, cumhuriyeti değil, demokrasiyi askıya almış oldular.” (Tanör, 1997: 37). Bu durum sonraki yıllarda askeri müdahaleler ile demokrasinin kesintiye uğratılmasına rağmen “Cumhuriyet” sürekli var olmuş, bu durum Cumhuriyet'in devleti ve Türk Devrimini inşa eden tarihsel bir temeli oluşturduğunu ifade etmektedir. Bir başka ifade ile “denebilir ki cumhuriyet kavramı, devletin ve Türk Devrimi'nin bizzat kendisi olarak algılanmaktadır.” (Tanör, 1997: 37).

Ulusal Yayın Kongreleri Ekseninde Medya ve Yayıncılığın Gelişimi

Bilimsel Düşünceye Yakılan Bir Meşale: Birinci Türk Neşriyat Kongresi (1-5 Mayıs 1939)

1-5 Mayıs 1939 tarihinde Birinci Türk Neşriyat Kongresi Türkiye'deki yayıncılığı geliştirmek amacı ile Ankara'da toplanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (Maarif Vekilliği) düzenlediği kongre, Başbakan (Başvekil) Dr. Refik Saydam tarafından açılmıştır. Saydam konuşmasında kongreye verilen önemi vurgulamıştır:

Türk kültür davasının mühim bir meselesi olan bu meseleyi mütalea etmek için ve onu programlandırmak için sizin yüksek ihtisasınızdan, görgünüzden istifade için Neşriyat Kongresini topluyoruz. Cumhuriyet Hükümeti bütün işlerinde ihtisas erbabının, tecrübeli arkadaşlarımızın bize verecekleri bilgili direktifleri bir araya getirerek öyle bir program vücuda getirmeği ve mesaisinin heyeti umumiyesine bu programı esas yapmağı daima umde edinmiştir (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, 1997: 8, 9).

Dönemin Milli Eğitim Bakanı (Maarif Vekili) Hasan Âli Yücel'in yaptığı açılış konuşmasında ise çağdaşlaşma ve bu hedefe dönük çabaya işaret edilmiştir:

Garb kültür ve tefekkür camiasının seçkin bir uzvu olmak dileğinde ve azminde bulunan Cumhuriyetçi Türkiye, medeni dünyanın eski ve yeni fikir mahsullerini kendi diline çevirmek ve alemin duyuş ve düşünüşü ile benliğini kuvvetlendirmek mecburiyetindedir (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, 1997: 12).

Yücel konuşmasında:

Neşriyat işlerinde de tam demokrat bir ruh ve tam realist bir düşünce ile çalışmak ancak Cumhuriyet Rejiminde kabil olabilmıştır. Cumhuriyet tarihindedir ki, bir taraftan bütün devlet organlarıyla kuvvetli bir neşriyat hareketine girilmiş, diğer taraftan hususi basım ve yayın kurumlarının emeklerine imkân nispetinde iştirak edilmiş ve çalışmaları böylece takviye olunmuştur (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, 1997: 10).

Hasan Âli Yücel, ilmin her kolunda bilgilerini genişletmesinin, kendi ruh ve düşünce dünyalarını aydınlatmalarının önemine işaret ettiği konuşmasında; çocukların batıl ve yanlış inanışlardan korunması; edebi zevklerinin geliştirilmesi, milli ve insani duygularının yükseltilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir. Mevcut gazete ve dergilerin, yeni neşriyatı Türk okurlara tanıtmaya hususunda eksik kaldığını, Türk halkının okuryazarlığın sayısız nimetlerinden en geniş ölçüde faydalanan bir millet hâline gelmesini bir “memleket meselesi” olarak tanımlayan Yücel, memleket matbuatını bu hususta samimi ve candan bir gayretle dikkat göstermesi gerektiğini hatırlatmıştır. Önemli bir yayıncılık meselesinin de satış ve dağıtım olduğuna işaret edilerek, bu konuda iki kritik sorun olduğu dile getirilmiştir. Bu sorunlardan ilki

kitapların ciddi bir sipariş oluncaya dek dükkânların depolarında beklemeleri diğeri ise kitabın kârının, üretiminden satışına dek tüm aşamalarında oluşan masrafi karşılayamadığıdır. Bu bağlamda, kitap ticareti ile meşgul herkesi, her aldığı ve sattığının parasını derhal ödeyerek, daha yeni eserler alıp satmak için imkânlar yaratması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Yücel konuşmasında ayrıca, mazisi iki yüz seneyi aşan Türk matbaacılığının ıslahının ve verimini artıracak önlemlerin alınmasına ve geliştirilmesi gerektiğine değinerek, telif haklarına dair var olan mevzuatın, günün koşullarına uygun hale getirilmesinin önemini hatırlatmıştır (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, 1997: 12-14).

Kongrede yedi adet komisyon kurularak bu komisyonlar çeşitli konularda çalışmıştır. Komisyonlarda ağırlıklı olarak yayıncılar, hukukçular ve üniversite öğretim üyeleri görev almıştır. Oluşturulan bu yedi adet komisyon şunlardır: (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, 1997: 4).

1. Basın, Yayın ve Satış İşleri Encümeni,
2. Dilekler Encümeni,
3. Edebî Mülkiyet Encümeni,
4. Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni,
5. Mükâfat, Yardım ve Propaganda İşleri Encümeni,
6. Neşriyat Programı Encümeni,
7. Tercüme İşleri Encümeni.

Hazırlanan raporlar kongrenin dördüncü gününde açıklanmıştır. Raporlar da, yayıncılıkla ilgili sorunlar ve tespitler, dikkat çekilmek istenen hususlar ve tedbir önerileri gündeme getirilmiştir. Bu kurulların hazırladığı raporlar daha sonra genel kurulda görüşülmüştür

Birinci Türk Neşriyat Kongresi'nde Ele Alınan Başlıca Konular

Birinci Türk Neşriyat Kongresi'nde toplumsal kalkınmayı ve eğitimde ilerlemeyi sağlamak üzere ilk etapta şu konuların ele alınması hedeflenmiştir: Genel bir yayıncılık programının hazırlanması, klasiklerin dilimize tercümesi konusunda yıllara yayılacak bir plan ve program tertip edilmesi, orta okul çağındaki gençler için eserler yazdırılması ve tercüme ettirilmesi, çocuk edebiyatı kütüphanesinin derhal hazır edilmesi, halk için yapılacak yayıncılık konusunda da yıllara yayılan bir programın tertip edilmesi. Kongrede ayrıca, yazma ve basma eski eserlerin yeniden neşredilmesi için gerekenlerin tespiti, ansiklopedi ve başvuru kitapları hazırlanması, telif ve mükafatlandırma konusunda adımlar atılması, özel yayıncılığın devlet sermayesince desteklenmesi, yurtdışı okuma-yazma oranını arttırabilmek adına devlet destekli propaganda yapılması, satış ve dağıtım işlemlerinin düzenlenmesi, matbaaların iş veriminin ve kalitesinin arttırılması için çalışmalar yapılması ve eserlerin mülkiyet hakkı mevzuatının günün şartlarına göre değiştirilmesi amaçlanmıştır (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, Raporlar, Teklifler, Müzakere Zabıtları, 1997: 3).

Katılımcılar bu konularda görüş alış verişinde bulunmuş, yazılı önerileri ise görüşülerek değerlendirilmiştir. Neşriyat Kongresi'nde alınan kararların çoğu ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplerden dolayı uygulamaya geçirilememiştir. Ancak kongrede alınan bazı kararlar ile ilgili somut çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarını iki grupta toplamak mümkündür.

1) Değişik konularda başta dergi, ansiklopedi, sözlük olmak üzere çeşitli yayınlar çıkarılmıştır. Yayımlanan bu eserlerin başlıcaları şunlardır: *İlköğretim* (1939), *Meslekî ve Teknik Öğretim* (1939), *Tebliğler Dergisi* (1939), *Beden Eğitimi ve Spor* (1939), *Güzel Sanatlar* (1939), *Kültür Bakanlığı* (1940), *Tarih Vesikaları* (1941), *Tercüme* (1943), *Ev ve Kadın* (1943), *Köy Enstitüleri* (1945); *Ansiklopedi ve Sözlükler: İslam Ansiklopedisi* (1940), *İnönü (Türk) Ansiklopedisi* (1943), *Sanat Ansiklopedisi* (1943), *Türkçe-Fransızca Sözlük* (1944), *Hukuk Lûgatı* (1944), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (Bozkurt, 2011: 194).

2)Yabancı dilde yayınlanmış eserleri Türkçeye çevirmek amacı ile “Tercüme Bürosu” kurulmuştur. 1940'ta kurulan bu büro tarafından Batı Klasiklerinin çoğu tercüme edilerek Türkçeye kazandırılmıştır. Tercüme İşleri Komisyonu'nca Kongre'de teklif edilen ilk eserler; Yunan ve Latin Klâsikleri: 38, Alman Klâsikleri: 34, Rus Klâsikleri: 29, İtalyan Klâsikleri: 10, Şark Klâsikleri: 7, İskandinav Klâsikleri: 10, İspanyol Klâsikleri: 6, İngiliz Klâsikleri: 42, Amerikan Klâsikleri: 5 ve Fransız Klâsikleri: 112 olmak üzere Tercüme Bürosu tarafından genişletilerek oluşturulan yayın programı kapsamında ilk kitaplar 1941'de yayınlanmıştır (Elbir, 2007: s.388, 389). Bu programın uygulaması ile Batı kökenli dünya klasiklerinin Türkçeye tercüme edilmesi çalışmaları yanında, çeşitli alanlarda yerli eserler de üretilmeye başlanmış ve bu faaliyetler 1970'lerin ortalarına kadar sürdürülmüştür.

II. Dünya Savaşı'nın ağır koşulları içinde, Kurtuluş Savaşı'nın kayıpları, yokluk ve yoksunluğu ile mücadele eden bir devletin, yayıncılık alanında oluşturduğu ileri görüşlü vizyon ve üstlendiği çağdaş misyon dikkat çekicidir. Nitekim Tercüme Bürosu'nun kurulup çeviri faaliyetlerine başlaması, bilginin topluma sunulması aşmasında önemli bir gelişmedir. Kararlılığın sürdürülebilir olması bakımından da kongrede “beş yılda bir kongre yapılması” kararı alınmıştır.

İkinci Türk Yayın Kongresi (24-27 Ocak 1975)

İlk kongreden sonra uzun bir zaman yeni bir kongre toplantısı yapılmamıştır. İkinci kongre ancak otuz altı yıl sonra Kültür Bakanı Nermin Neftçi'nin döneminde toplanabilmiştir. Başbakan Ord. Prof. Dr. Sadi İrmak'ın açış konuşması yaptığı İkinci Yayın Kongresi 24-27 Ocak 1975'te Ankara'da toplanmıştır.

İkinci yayın kongresi planlı kalkınma yaklaşımının etkisi altında, özellikle birinci ve üçüncü beş yıllık kalkınma planının gölgesinde gerçekleştirilmiştir. Bu kongreye kütüphanecilerin etkin şekilde katılması bu alandaki gelişmenin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Kongrede yayıncılığın değişik alanları ile ilgili konularda çalışma yapmak üzere dokuz adet komisyon oluşturulmuştur. İkinci Türk Yayın Kongresi'nde Birinci kongreden farklı olarak ele alınan konular, standartlar ve kitap düzeni ile Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'dur.

Birinci Kongrede hiçbir kütüphaneci yer almazken, burada Osman Ersoy, Berrin Yurdadoğ gibi kütüphaneciler yer alarak kütüphanelerin önemi vurgulanmıştır (Kıpçak, Davulcu, 2016: 540-545). Kongrede dokuz konu başlığı ve komisyon belirlenmiş olup alınacak kararlar ve yapılacak işler sırayla şunlardan ibarettir (İkinci Türk Yayın Kongresi '24-27 Ocak 1975',1987: XIII-XIX).

1. Komisyon konusu: Baskı işleri, baskı tekniği; kağıt ve matbaa malzemesi sorunu
2. Komisyon konusu: Standartlar ve kitap düzeni,
3. Komisyon konusu: Yayın dağıtımı, tanıtımı, reklamı ve PTT ücretleri,
4. Komisyon konusu: Yazar ve yayıncıları özendirme; telif hakları sorunu iyi ve güzel yayın sorunu,
5. Komisyon konusu: Ansiklopediler ve müracaat ve kitapları, çocuk ve gençlik yayınları, okul kitapları,
6. Komisyon konusu: Halk ve kültür yayınları, devlet yayınları,
7. Komisyon konusu: Teknik yayınlar, çeviri işleri,
8. Komisyon konusu: Fikir, sanat ve kültür dergileri,
9. Komisyon konusu: Fikir ve sanat eserleri kanunu, basma yazı ve resimleri derleme kanunu.

İkinci Türk Yayın Kongresi'nde Ele Alınan Başlıca Konular

Bu kongrede de yayıncılık ve edebiyatın değişik boyutlarına ilişkin olarak çok sayıda konu ele alınarak öneriler sunulmuştur. Bu öneriler genellikle sosyal, ekonomik, yasal ve pedagojik yönde olmuştur. Kitap nasıl sevdirebilir, ilgi çekici hale getirilir, kitapsever sayısı nasıl artırılır gibi temel sorunsallara çözüm önerileri aranmıştır. Kongrenin amacı esas olarak topluma kitabı sevdirmek ve kitabı yaymak, böylelikle toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını, buna paralel olarak da kişisel yükselişi sağlamak olarak görülmüştür.

Kongrede üzerinde durulan başlıca konular; telif hakları, kitap çevirisi, kağıt, matbaa malzemeleri, yayın, dağıtım, reklam, kitap pazarlama, çocuk kitapları, ansiklopediler, fikir, sanat, kültür yayınları, basın sorunları gibi konular olmuştur.

İkinci Türk Yayın Kongresi, Türk siyasi hayatında demokrasinin kesintiye uğratılıp 1961 Anayasası ile yeniden kurumsallaştırılma çabalarının sürdürüldüğü, özgürlüklerin sosyal ve siyasal planda genişletilerek uygulamaya çalışıldığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Ancak, İkinci Türk Yayın Kongresi'nin yapıldığı yıllar, hukuk devleti altyapısının oluşturulması çabalarının baltalandığı ve demokratik düzene müdahalenin tekrar gerçekleştiği bir sürece denk gelmiş olup bu durumun ortaya çıkardığı sonuçların yayıncılık alanına yansıyan olumlu ve olumsuz etkileri olmuştur.

Olumlu etkiler iki noktada saptanabilir:

- 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü ve çoğulcu yapı ve bunun sağladığı koşullar ile yayıncılığın başta düşünce özgürlüğü olmak üzere özgürlükler alanında kazandığı hak ve olanaklar,
- Planlı kalkınma düzeninin oluşturulması ve plânlı kalkınma çalışmaları ve bu kapsamda yeni kurulan tesislerle kâğıt sanayinin canlanması, modern basım tesislerin yaygın hâle gelmesi.

Bu altyapının sağladığı olanaklar ile yayıncılık olumlu bir sürece girmeye başlamış; yayınlanan eserlerdeki artış, yeni kütüphanelerin kurulması, kütüphanelerden yararlananların sayısındaki hızlı artış olumlu gelişmelerin göstergesi olmuştur.

Olumsuz sonuçların kaynaklandığı temel neden ise; Fransa'da başlayan 1968 Mayıs öğrenci olayları ve onun ülkede görülen yansımalarıdır. En başta "12 Mart Muhtırası" ve onun oluşturduğu siyasal iklim gelmekte olup, 12 Mart 1971'den sonra kitapçılara ve yayıncılara yapılan baskılar, toplatılan ve yok edilen kitapların yayıncılık alanında bıraktığı izler bilim, düşünce, edebiyat ve sanat alanında uzun yıllar sürecek bir krizi üretmiştir.

Baskı ve yasaklamalar ile gelişen siyasal ortamın hukuk düzenine yansımaları ise 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'ne kadar olan süreçte, başta anayasa olmak üzere hukuk düzenini daha otoriter ve özgürlükleri daraltan bir çerçevede değiştirerek ve bu istikamette gelişerek devam etmiştir. Bu politik-hukuksal atmosfer içinde gerçekleşen kongrede komisyonlar tarafından hazırlanan raporlar niyetler ve temenniler niteliğinde genel kurulda görüşülüp kabul edilmiştir.

Dolayısıyla bu öneriler manzumesi, hayata geçirecek iklimden yoksun kalarak özgürlükler rejiminin sağlayacağı güvencelerden beslenme olanağı bulamamış; yasalar değiştirilerek istenilen düzenlemeler yapılamamış, özgürlükçü bir yayın ortamı da kurulamamıştır.

İkinci Türk Yayın Kongresine katılan tüm üyelerin oylarıyla bundan sonraki kongrelerin beş yılda bir düzenlenmesine karar verilerek bitirilmiştir.

Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı (12 Haziran 1991)

Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, ancak 16 yıl aradan sonra, dönemin Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek başkanlığında, 12 Haziran 1991 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü Ulusal Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, ağırlıklı olarak telif haklarıyla ilgili çalışmalara odaklanmıştır. Üçüncü Kongrede altı komisyon kurulmuş olup, kurulan komisyonlar şu şekildedir: (III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, 1992: 19, 20)

- 1) Milli Kültür ve Yayıncılık Sorunları Komisyonu,
- 2) Yazarların Sorunları Komisyonu,
- 3) Yayıncılar, Yayınevleri ve Kitapçıların Sorunları Komisyonu,
- 4) Telif Hakları Sorunları Komisyonu,
- 5) Kitap Yayıncılığı ve Okuyucu Sorunları Komisyonu,
- 6) Süreli Yayınlar, Gazete ve Derginin Sorunları Komisyonu,

Bu Kurultay'da, milli kültür, yazar, yayıncı, okuyucu sorunları ve telif hakkı konuları üzerinde durulmuş, saptanan sorunlara ilişkin çeşitli çözüm yolları önerilmiştir.

Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı'nda Ele Alınan Başlıca Konular

Bu kongre “telif hakları” odaklı bir düzenleme ile “Ulusal Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı” olarak tasarlanmış dolayısı ile yayıncılık ve telif hakları olmak üzere iki eksen etrafında yürütülmüştür. Kurultayda özellikle telif hakları sorunları ele alınarak 1951'de çıkarılan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu üzerinde değerlendirmeler yapılarak, kanununun yetersiz ve güncel ihtiyaçlara cevap vermediği belirtilerek, yazarlara ait eserlerin korunması ve telif hakkı konuları vurgulanmıştır.

Kurultayda, Bakanlık tarafından yazarlara destek sağlanması, teşvik alımları yapılmasının gerekliliği üzerinde durularak, yazarların sorunlarına ilişkin olarak telif, ücret, reklam ve destek konularında geniş çaplı istekler dile getirilmiştir. Yasanın günün şartlarına uyarlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı'nda, 1000 Temel Eser'in hazırlanmasına hız verilmesi, yayıncılık yasa tasarısı ve telif haklarının gözden geçirilmesi, yazarların sorunlarının hafifletilmesi, okul kitaplıklarının ve çocuk kütüphanelerinin zenginleştirilmesi, topluma okuma ve yazma alışkanlığının kazandırılması, süreli yayın çıkarmakta olan kurumların problemleri, eserlerin dağıtımına ve tanıtımına dair sorunlar, kitaptan KDV'nin kaldırılması, stopaj kesintilerinin kaldırılması, yayın kataloglarının hazırlanması gibi yayıncılığın başlıca sorunları üzerinde durulmuştur.

Kurultayda geniş bir yelpazede ortaya konulan; yazar sorunları, okuyucu sorunları ve basın, yayın faaliyetlerine ilişkin sorunlar; satışın artırılması, dağıtım sorunları, yayınevlerinin sorunları, korsan basımla mücadele, devlet desteğinin sağlanması, milli kültürü yansıtacak eserlerin yayınlanması, tercüme bürosunun kurulup çalışmaların devam ettirilmesi gibi taleplerin birçok bakanlığı ilgilendirmesi ve o bakanlıkların yetkisi altında olması nedeniyle çoğu gerçekleşmemiştir (III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, 1992: 23).

Genel olarak Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, önceki iki kongre kadar ilgi görmemiştir. Toplantıya planlanandan daha az sayıda bir katılım olmuş, ayrıca organizasyonda bazı aksaklıklar da yaşanmıştır.

Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi (16-19 Aralık 1998)

16-19 Aralık 1998 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi dönemin Kültür Bakanı İstemihan Talay'ın başkanlığında açılmıştır. Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi 'nde 11 komisyon yer almıştır. Bunların isimleri şöyledir: (IV. Ulusal Yayın Kongresi: VII)

1. Yayıncılık Yasa Tasarısı Komisyonu,
2. Telif Hakları Sorunları Komisyonu,
3. Ders Kitapları ve Yayıncılığı Sorunları Komisyonu,
4. Düşünceyi İfade Özgürlüğü Açısından Yazar ve Yayıncı Sorunları Komisyonu,
5. Çocuk, Gençlik ve Özürlülere Yönelik Yayıncılık Komisyonu,
6. Yayıncılıkta Yeni Ufuklar: Elektronik Yayıncılık ve Yayıncılık Eğitimi Komisyonu,
7. Derleme Sorunları ve Bibliyografik Kontrol Komisyonu,
8. Türk Düşün ve Yazın Ürünlerinin Yurtdışında Tanıtımı Komisyonu,
9. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yayıncılık ve Sorunları Komisyonu,
10. Dağıtım ve Kitapçılar Sorunları Komisyonu,
11. Okuyucu, Yayıncı, Kitapçı, Kütüphaneci İlişkileri ve Okuma Alışkanlığının Yaygınlaştırılmasında Kitle İletişim Organlarının ve Kütüphanelerin Rolü Komisyonu.

Bu komisyonlar aracılığıyla yayıncılığın temel meseleleri üzerinde durularak, yayıncılık yasa tasarısı, telif hakları, kitapçıların ve yayıncıların sorunları, kitapçı, yayıncı, okuyucu ile kütüphane ilişkileri, okuma alışkanlığının yaygınlaştırılması gibi konular ele alınmıştır. Örneğin, 1998'e kadar yapılan yasa taslak çalışmaları da göz önünde bulundurularak, Derleme Sorunları ve Bibliyografik Kontrol Komisyonu tarafından “Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu” hakkında rapor hazırlanıp, yasanın güncellenmesinin önemi vurgulanmıştır.

Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi'nde, yayıncılık alanında yaşanan gelişmeler ve elektronik yayıncılık konusunun öne çıkması ile önceki üç kongreden farklı olarak “yeni yayıncılık anlayışının” etkili olduğu görülmüştür. Nitekim Kongre’de, bu konuya önem verilerek “Elektronik Yayıncılık ve Yayıncılık Eğitimi Komisyonu” kurulmuştur. Komisyonda yayıncılıkta etik ile ilgili konular ve yasal planda karşılaşılan sorunlar ele alınarak, bu alanda düzenlemeler yapılması ve özellikle Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na elektronik yayıncılıkla ilgili bir maddenin eklenmesi teklif edilmiştir (IV. Ulusal Yayın Kongresi Bildiriler Kitabı, 1998: 70, 71).

Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi’nde Ele Alınan Başlıca Konular

Dördüncü Ulusal Yayın Kongresi’nde ele alınan öncelikli husus, Türkiye’de kitaba ve kültüre gerekli önem ve değer gösterilmemesi olmuştur. Bununla birlikte, yayıncılık eğitimi, korsanla mücadele, yayıncılık yasa tasarısı, topluma okuma alışkanlığının kazandırılması, telif haklarına dair problemler, ders kitabı yayıncılığı ve ders kitaplarının önemi, fikir ve ifade özgürlüğü, kitap fuarlarının durumu, elektronik yayıncılık, dağıtımçıların ve kitapçıların sorunları başta olmak üzere pek çok konu ele alınmıştır.

Dördüncü Ulusal Yayıncılık Kongresi’nde çalışma yapan komisyonların ele aldığı konular ilgileri itibari ile şu şekilde gruplandırılabilir:

- Hukuk planında; Yayıncılık Yasa Tasarısı, Telif Hakları,
- Özgürlükler ile ilgili olarak; Düşünce ve İfade Özgürlüğü,
- Yazar ve yayıncılıkla ilgili konular; Çocuk, Gençlik ve Özürlülere Yönelik Yayıncılık, Derlemeler, Dağıtım, Kitapçılar, Yayıncılar, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yayınları,
- Okuyucu planında; Kütüphanecilik, Okuma Alışkanlığı,
- Yeni yayıncılık alanında; Elektronik Yayıncılık,
- Tanıtım alanında; Türk Düşün ve Yazın Ürünlerinin Yurtdışında Tanıtımı.

Kongrede, 1951 tarih ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun fikir ve sanat eserlerini üreten eser sahiplerinin haklarını korumak bakımından yetersiz kaldığı, yeni yayıncılık olarak gelişen elektronik yayıncılık ile ilgili ise hiçbir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle yayıncılar ve yazarlar için bu durumun önemli sorunlar oluşturduğuna dikkat çekilmiştir.

Elektronik yayıncılıkla ilgili yasal boşluğun oluşturduğu sorunlar ve çeşitli platformlarda bu meselenin gündemde tutulması sonucunda 2001 ve 2004 yıllarında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda kısmi değişiklikler yapılmıştır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yapılan sınırlı ölçüdeki değişiklik ile elektronik yayıncılıkla ilgili eser sahibinin hakkını korumak üzere ibareler eklenmiş, ancak yeterli görülmemiştir. Bu alanı ayrıntılı olarak düzenleyecek telif hakları ile ilgili yeni bir yasa yapma ihtiyacı sürekli biçimde gündemde olmuştur.

Beşinci Ulusal Yayın Kongresi (4-5 Aralık 2009)

Beşinci Ulusal Yayın Kongresi, 4-5 Aralık 2009 tarihinde Ankara'da toplanmıştır. Beşinci Ulusal Yayın Kongresinin hazırlık çalışmaları; sektörün tüm bileşenlerinin kendi aralarında yaptıkları toplantılar sonucunda seçtikleri temsilcilerden oluşan "Ulusal Yürütme Komitesi" tarafından başlatılmıştır. Ulusal Komite, geniş ve kapsamlı şekilde kongreye ön hazırlık çalışması gerçekleştirerek, yedi olağan toplantı sonucunda çalışmaları tamamlamıştır. Bu hazırlık çalışmalarının kapsamı içinde; yayınlanan kongre bülteninde, komisyonlarda yer bulmasında fayda görülen kurum temsilcilerinin, konuyla ilgili birimler ve bilgi sahibi kişilerden oluşması, sonraki aşamalarda ise iletişimin bu ilgililer üzerinden gerçekleştirilmesi, komisyonlarda görev almak amacıyla ve komisyonların çatısını oluşturmak amacıyla temsilcilerin önceden ve isimleri belirtilecek biçimde belirlenmesi gibi hususlar yer almıştır. Ayrıca yayıncılık endüstrisini temsil eden dallar özelinde, gönüllü katılımı da temel alan bir davetli listesinin oluşturulması kararlaştırılarak davetlerin bu şekilde yapıldığı görülmüştür.

Dünyada küreselleşmenin bütün toplumları etkileyerek, enformasyon teknolojilerinin yaygınlaştığı, yayıncılık yaklaşım ve teknolojilerinin kökten bir dönüşüm geçirdiği bir döneme denk gelen Beşinci Türk Yayıncılık Kongresi'nde de bu gelişmelerin yansımaları ve etkileri olmuştur. Nitekim "... kongrenin ana temasını devletin yayıncılıktan çekilerek bu alanı gelişen özel sektöre bırakması, yayıncılığın hukuki alt yapısını sektörün bütün bileşenleriyle birlikte oluşturması, Türk edebiyat, kültür ve sanat eserlerinin ve Türk yayıncılığının dünyaya açılması, yeni toplumsal ve teknolojik ortama uyum sağlaması konuları oluşturmuştur." (5. Ulusal Yayın Kongresi, 04 - 05 Aralık 2009; Komisyon Raporları Kitapçığı, 2).

Küreselleşmenin etkisini yayıncılık, medya sanat ve kültürden siyasete, hemen her alanda kendini hissettirmekte olduğu bir dönemde Beşinci Türk Yayıncılık Kongresi yapılmış, özellikle yeni medya alanında yapılan yatırımların beklenenin çok ötesinde sağladığı getiriler ve sinerji, hemen her medya şirketini internet üzerinde uzantılara sahip olmaya itmiştir. Teknolojik gelişmeler neticesinde artık internet uzantıları olmayan geleneksel medya işletmelerinin yerellikten kurtulmaları imkansız hale gelmiştir. Küreselleşmenin içerdiği anlam, öncelikle sınırları aşarak yayılan sosyal, siyasal ve ekonomik etkinliklerdir (Kasap, Dolunay, Mırçık, 2018: 516; Kadioğlu, 2014; Özkan).

Sınırları aşarak yayılan sosyal, siyasal ve ekonomik etkinlikler ile yayıncılığın ve medyanın doğrudan etkilendiği, ulus sonrası veya ulus ötesi dünya edebiyatı tartışmalarının sürdüğü, Türkiye'nin bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşadığı bir dönemde kongreye serbest yayıncılık ve sektörel sorun ve kaygıların damga vurması kaçınılmaz olmuştur.

Beşinci Ulusal Yayın Kongresi'nde Yayıncılık Sektörü ve sorunları 11 ayrı başlık altında oluşturulan komisyonlarda tartışılmıştır:²

1. Sektörel Yapı
2. Yayımlama Özgürlüğü ve Fikri Haklar
3. Yayıncılıkta Devletin Rolü ve Devlet Yayıncılığı
4. Çocuk ve Gençlik Kitapları Yayıncılığı

² Komisyonların üye ve görevlerine ilişkin olarak bkz. 5. Uluslararası Yayın Kongresi Kitabı (Birinci Basım), İstanbul: Ayhan Matbaası, Şubat 2011, s.13-14.

5. Eğitim Yayıncılığı, Akademik - Üniversite Yayıncılığı
6. Süreli Yayınlar
7. Kitapçılık, Dağıtımçılık
8. Satış ve Pazarlama
9. Kütüphaneler ve Derleme Sorunları
10. Yayıncılığın Dünyaya Açılımı, AB ve Uyum
11. Çeviri Politikaları

Kongrenin ana temasının, devletin yayıncılıktan çekilerek bu alanı gelişen özel sektöre bırakması, yayıncılığın hukuki alt yapısının sektörün bütün bileşenleriyle birlikte oluşturulması yönünde gerçekleşmiştir şeklinde değerlendirilebilir.

Beşinci Ulusal Yayın Kongresi'nde Ele Alınan Başlıca Konular

Kongrede ağırlıklı olarak, yayıncılığa dair mesleki standartların belirlenmesi, kitaptan alınan KDV oranının düşürülmesi, TEDA (Türk Kültür, Sanat ve Edebiyatının Dışa Açılımı) Projesi, intihal sorunları, çeviri-çevirmen sorunları, yayıncılıkta devletin rolü, çocuk ve gençlik kitaplarının durumu, MEB ve ders kitapları ilişkisi, süreli yayınların dağıtımını, sektörde haksız rekabetin önlenmesi, kütüphanelerin durumu gibi meseleler ele alınmıştır. Beşinci Kongrede, önceki ilk dört kongrede olduğu gibi basım ve yayıncılığın her alanına dokunma motivasyonu ile hareket edilmiştir.

Kongrenin yürütülmesi ile ilgili olarak oluşturulan “Ulusal Yürütme Komitesi”nin yapısı; yayıncı, yazar, çevirmen, telif ajansı, kitapçı ve dağıtımçıların meslek örgütü yöneticileri ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın birer temsilcisinden oluşturulmuştur. Bu yaklaşım kuşkusuz devletin sivil toplum ve özel sektör ile işbirliğine verdiği önem doğrultusunda bir kongre olmasını sağlamıştır. Bu kongrede devlet, yayıncılık alanında özel sektörü desteklemeyi amaçlamıştır. Nitekim devletin bu alanda ortaya koyduğu politika ve uygulamalar önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. 2004 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca başlatılan devletin kültür yayıncılığında çekilmesi politikası uygulanmış, böylece özel sektör basım alanında etkin olmaya başlamıştır. Bu çerçevede 2005 yılında başlatılan TEDA Projesi³ ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, Türk edebiyatının yurt dışında tanıtımına katkı sağlamak için başlattığı TEDA Projesi ile 13 yılda 2 bin 696 eserin dünyaya açılması sağlanmıştır (“TEDA Projesi ile Türk edebiyatının 2 bin 696 eseri yabancı okuyucuyla buluştu”).

TEDA Projesi ile Türkiye'nin kültürel ve edebi birikimini yabancı okurlara kendi dillerinde okuma olanağı sunularak Türk yazarların eserlerinin uluslararası kitap pazarlarında görünürlüğünün desteklenmesi amaçlanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen TEDA Projesi ile Türk edebiyatının dünya çapında dolaşımını desteklemek amacıyla TEDA Danışma ve Değerlendirme Kurulunca uygun görülen başvurular desteklenmektedir (TEDA Nedir?).

Beşinci Ulusal Yayın Kongresi, kamu kuruluşlarının ağırlıklı olarak yer aldığı bir kongre olmaktan çok, diğer yayın kongrelerinden farklı olarak, yayıncılık sektörünün ve yayıncı meslek kuruluşlarının bileşenlerinden oluşan bir profil ile ortaya çıkarılmıştır. Farklı meslek örgütlerinden sivil delegelerin yanı sıra konularının uzmanları ve devletin yayıncılıkla ilgili çeşitli kurumlarından katılan bürokratlar ile karma yapıda oluşan komisyonların çalışmalarında; tartışma-uzlaşma eksenli bir yaklaşım ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, Beşinci Ulusal Yayın Kongresi yayıncılıkta yeni bir döneme işaret etmektedir.

³ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülen ve kısa adı “TEDA” olan “Türk Kültür, Sanat ve Edebiyat Eserlerinin Türkçe Dışındaki Dillerde Yayımlanmasına Destek Projesi”; Türk kültür, sanat ve edebiyat eserlerini yabancı dillerde yayımlamak isteyen yurtdışındaki yayıncılara teşvik veren bir çeviri ve yayım destek programıdır. Teda Projesi nedir? <https://pgm.ktb.gov.tr/TR-137288/teda-projesi-nedir.html> (Erişim Tarihi: 11.09.2020).

Altıncı Ulusal Yayın Kongresi (10-11 Mayıs 2018)

Altıncı Ulusal Yayıncılık Kongresi, 10-11 Mayıs 2018 tarihlerinde Afyon'da toplanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş'un açılış konuşması yapması ile başlayan bu kongrede de gelenek bozulmamış ve bir sonraki kongrenin beş sene sonra yapılması önerilmiştir (Memmi).

Altıncı Ulusal Yayın Kongresi'nin toplanması 3-5 Mart 2017 tarihinde yapılan III. Milli Kültür Şurası Kararları arasında yer almıştır. (6. Ulusal Yayın Kongresi) 10-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında yayıncılık sektörü temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile Altıncı Ulusal Yayın Kongresi düzenlenmesine karar verilmiştir. Aynı senenin ilk ayı itibariyle hazırlık süreci başlamış, pek çok toplantı yapılmış, komisyon raporları okunup tartışılmış ve alınan, uygulanmak istenen kararlar neticesinde söz konusu kongre sona ermiştir. Bu kongrede de bundan önceki beş yayıncılık kongresinde olduğu gibi, basım ve yayıncılığın pek çok dalına değinilmiş, problemler ortaya konulmuş, alanında uzman katılımcıların fikirleri masaya yatırılmış ve Türkiye'de basım ve yayıncılığın gelişimi için neler yapılacağına dair tartışmalar yürütülmüştür.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında yayıncı ve yazar meslek birlikleri temsilcilerinin yer aldığı "Ulusal Yürütme Kurulu" oluşturulmuştur.

Önceki kongrelere ek olarak yayıncılığın çalışma alanını oluşturan alanların tahkim edilmesi ve yeni kararlar alınması ve bunun için bir çerçeve oluşturulması amacıyla hareket edilmiştir. Altıncı Ulusal Yayın Kongresi'nin komisyon başlıkları arasına "okuma kültürü" de ilave edilmiştir.

Bu Kongre kapsamında 12 komisyon oluşturulmuştur:

- 1) Sektörel Yapı Komisyonu
- 2) Yayın Hukuku ve Fikri Haklar Komisyonu
- 3) Yayıncılıkta Devletin Rolü ve Kamu Yayıncılığı Komisyonu
- 4) Çocuk ve Gençlik Yayıncılığı Komisyonu
- 5) Ders Kitapları ve Eğitim Yayıncılığı Komisyonu
- 6) Akademik Yayıncılık Komisyonu
- 7) Süreli Yayınlar Komisyonu
- 8) Yayıncılıkta Satış ve Pazarlama Komisyonu
- 9) Yayıncılık Standartları, Kütüphaneler ve Derleme Komisyonu
- 10) Yayıncılığın Dünyaya Açılımı Komisyonu
- 11) Çeviri Politikaları Komisyonu
- 12) Okuma Kültürü Komisyonu

Altıncı Ulusal Yayın Kongresi'nde Ele Alınan Başlıca Konular

Kongrede ağırlıklı olarak; KDV oranının kaldırılması, fikir hakları bağlamında hak mahrumiyetlerinin giderilmesi, çocuk ve gençlik yayıncılığı, akademik yayınlar, kütüphanecilerin istihdamı, Türk yayıncılığının dünyaya açılması, süreli yayınlar, çevirmenlerin telif hakları ve yayıncılıkta satış ve pazarlama gibi konular ele alınmıştır. Altıncı Kongrede de önceki beş kongrede olduğu gibi, basım ve yayıncılığın pek çok alanına, sektörün birçok bileşenine ulaşmaya ve iletişim kurmaya, buralardaki aksaklıkları ve çelişiklikleri giderecek, önlemler almaya ve sorunları çözecek öneriler getirmeye yönelik olarak çaba gösterilmiştir.

Komisyon raporları incelendiğinde, Altıncı Kongrede de sektörel yapıdan yayın hukuku ve fikir hakları meselesine, devletin yayıncılık alanındaki rolünden özel sektör yayıncılığına ve yayıncılık ölçeklerinin belirlenmesinden toplumun okuma kültürü ve alışkanlığı kazanmasına dair pek çok konu gündem edildiği görülmektedir.

Altıncı Ulusal Yayın Kongresi sonunda geleneksel biçimde, komisyonlarda ve genel kurulda dile getirilen görüşler ve yapılan değerlendirmeler, kongre sonucu olarak açıklanmıştır. Kongre sonucunda açıklanan bu tespitlerin şu konularda yoğunlaştığı görülmektedir (6. Ulusal Yayın Kongresi Sonuç Bildirgesi, ‘10-11 Mayıs 2018’, 2018: 3vd.).

- Yayıncıların, özellikle vergi yükümlülüğünden doğan sorunları giderilmeli,
- Kamu kuruluşları yayıncılığın sınırlarına giren alanlarda yayın faaliyetinde bulunmamalı,
- İnternet üzerinden yapılan satış biçimleri, aşırı indirim gibi yayıncıları zorluklarla karşı karşıya bırakan uygulamalar için yasal düzenleme yapılmalı,
- Telif hakları yasası çıkarılmalı,
- Yayıncılık standartları belirlenmeli,
- Ders kitapları, yardımcı ders kitapları ve akademik yayıncılıkta paydaş taraflar arasında yakın iş birliği ve ortak çalışma imkânları oluşturulmalı,
- Süreli yayınların karşılaştığı dağıtım ve satış, insan kaynakları konusunda yaşadığı sorunlar çözüme kavuşturulmalı,
- Çeviri faaliyetlerinin daha etkili yapılması için çevirmenlerin ihtiyacı bulunan alanlarda yasal düzenleme yapılmalı,
- TEDA programının kapsamı, etkisi ve bütçesi artırılmalı,
- Okuma kültürünün yaygınlaşması için daha kapsamlı çalışmalar yapılmalı,
- Kitap fuarları ve edebiyat etkinlikleri teşvik edilmeli,
- Çocuk kitaplarında dilin kullanımı ve görselliğe özen gösterilmeli ve kitaba kolayca erişim sağlanmalı,
- Çocuk yayıncılığının özel bir ihtisas gerektirdiği gerçeğinden hareketle her türlü çocuk okurun ihtiyaçlarını giderecek bir yayıncılık anlayışının yaygınlaşmasına destek verilmelidir.

Altıncı Ulusal Yayın Kongresi’nin konu programı, daha önce toplanan beş yayın kongresinin bütün konu başlıklarını kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Bu kongrede dile getirilerek sonuç bildirgesinde yer alan ve bu kongrede sunulan başlıca komisyon önerileri ise şu şekilde özetlenebilir.

Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan sabit fiyat uygulamasının (fixed book prices) yayıncılık sektörüne uygulanabilirliğinin araştırılması, hak ihlallerinin önlenmesi açısından sertifika, bandrol ve ISBN uygulamaları, başvuru-kayıt, tescil-sorgulama otomasyon sisteminin kendi içinde ilişkilendirilerek bir ortak veri tabanı oluşturulması ve sektör temsilcilerinin erişimine açılması, kamu yayıncılığının özel sektörün rakibi olmaktan çıkarılarak yardımcı ve kolaylaştırıcı bir rol oynaması, akademik özgürlük sağlanarak bilim insanlarının önünde engel oluşturan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 48. maddesinde yer alan “Ders aracı olarak kullanılan kitap ve her türlü materyali öğretim elemanları kendi hesaplarına bastıramaz ve çoğaltamazlar, bunlar ilgili üniversite tarafından basılır, bastırılır veya çoğaltılır.” hükmünün yayıncısını seçme hakkını ortadan kaldırmakta olduğu ve bu maddenin yürürlükten kaldırılması, kütüphaneler ile ilgili bilgi ve belge hizmetlerini düzenlemek üzere “kütüphaneler yasası” hazırlanarak çıkarılması, eser ve eser sahibinin tanımlanmasına ilişkin olarak uluslararası kod sistemlerinin (ISBN, ISSN, ISMN, ISNI) kullanılmasının zorunlu olması, YATEDAM (Uluslararası Yayıncılık Telif ve Danışmanlık Merkezi) projesi gibi uluslararası tanıtım konusunda yayıncılara destek veren uygulamaların artırılması, yayıncılar ve eserlere dair bilgilerinin bulunduğu “Türkiye Yayıncılık Portalı”nın oluşturulması, çeviri atölyelerinin geliştirilerek “çeviri etiği ve eleştirisi” ile “çevirmenlik meslek bilgisi” derslerinin müfredata konulması ve okuma bilinci ve kültürünün kazandırılmasına dönük olarak “yaşayan kütüphane” anlayışının yaygınlaştırılması önerilmiştir (6. Ulusal Yayın Kongresi Sonuç Bildirgesi, ‘10-11 Mayıs 2018’, 2018: 8-19).

Tablo⁴

DÜZENLENEN YAYINCILIK KONGRELERİ	I. TÜRK NEŞRİYAT KONGRESİ (1-5 Mayıs 1939)	II. TÜRK YAYIN KONGRESİ (24-27 Ocak 1975)	III. YAYIN KONGRESİ VE TELİF HAKLARI KURULTAYI (12 Haziran 1991)	VI. ULUSAL YAYIN KONGRESİ (16-19 Aralık 1998)	V. ULUSAL YAYIN KONGRESİ (4-5 Aralık 2009)	VI. ULUSAL YAYIN KONGRESİ (10-11 Mayıs 2018)
KURULAN KOMİSYON SAYISI	7	9	7	11	11	12
GÖRÜŞÜLEN TEMEL KONULAR	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Yayıncılıkta Devletin Rolü	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Telif Hakları	✓	✓	✓	✓	✓	
Kütüphanelerin Güçlendirilmesi	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Matbaacılıkta Teknik Meseleler	✓	✓	✓	✓		
Yayıncılık Sektörünün Sorunları	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Toplumun Okuma Alışkanlığı	✓		✓	✓		✓
Tercüme Eserler	✓					
Ansiklopedi Çalışmaları	✓	✓				
Edebiyat Ödülleri	✓					

⁴ Kongrelerde kurulan komisyonların hazırladığı raporlara göre görüşülen temel konular ve yayıncılık kongrelerine dağılımı.

Eserlerin Dilinin Sadeleştirilmesi	✓					
Dağıtım Sorunları	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Çeviri Sorunları	✓	✓			✓	✓
Çocuklara ve Gençlere Yönelik Yayınlar	✓		✓	✓	✓	✓
Düşünce Özgürlüğü		✓		✓	✓	
Akademik Yayınlar			✓		✓	✓
Yazarların Sorunları	✓		✓		✓	
Sürelili Yayınların Durumu	✓		✓		✓	✓
KDV'nin Düşürülmesi veya Tamamen Kaldırılması			✓		✓	✓
Ders Kitapları				✓	✓	✓
Yayıncılığın Yurtdışına Açılımı				✓	✓	✓
Derleme Sorunları ve Standardizasyon	✓	✓		✓	✓	✓
Korsan Yayınlarla Mücadele				✓		✓

Yayıncılıkta Küresel-Tekno Etki: Küreselleşme, Özgürlükler ve Teknolojik Değişim

Özgürlük, dışarıdan başkalarının herhangi bir baskı ve zorlaması olmaksızın bireyin başkasına zarar vermeyecek eylem ve davranışlarda bulunabilmesi anlamına gelmektedir. Özgürlüğün var olabilmesi demokrasinin uygulanması ve onu yaratan insanların özgür iradeleri ile mümkündür.

Basın özgürlüğü, düşünce özgürlüğü kavramı içinde yer alan ve düşüncenin basın yoluyla açıklanması ise etkin bir yol olduğuna göre, demokratik sistemlerde “basın özgürlüğü” düzenlenmesi, demokrasinin temel bileşenlerinden biri olan medyanın özgür ve bağımsız olmasının temel koşulu olarak kabul edilmektedir. Nitekim günümüz çağdaş toplumları bilgi edinme özgürlüklerini (ya da haklarını) geniş ölçüde basın-yayın araçları yoluyla kullanmaktadırlar. Onun için basın-yayın özgürlüğünün desteklenmesi kamu yararına (Çelik, Tonta, 1996: 1). Yurttaşların devlet ile alakalı meseleleri öğrenmeleri ve bilmeleri günlük hayatla alakalı bilgiye ulaşmaları, farkına vardıkları meselelerde yorumda bulunmaları, kritik yapmaları temel bir haktır. Bu hakkın gerçekleşebilmesi ise “açıklık rejimi”ni gerektirmekte olup demokratik sistemler açık ve şeffaf rejimlerdir. Demokratik rejimde bu durum, meydana gelen olayların halka özgürce duyurulmasıyla somutlaşmakta ve basın bu konuda en önemli rolü oynamaktadır (Erdoğan 2001: 8-13; Paçacı, 1997-1998). Diğer taraftan, “düşünce özgürlüğü demokrasiler için kurucu bir role sahip olup; birçok özgürlük için ‘kaynak ve aracı’ bir işlev görmektedir.” (Paçacı, 2013: 45).

Kitle iletişim araçları ile ifade özgürlüğü arasındaki ilişki yeni iletişim teknolojileri ile kalıp değiştirmiş Drucker’in (1994: 66) ifadesi ile “enformasyon kapitalizmi” denilen bir süreç başlamış, piyasa ekonomisi bilgi ekonomisine dönüşerek işletmelerin mal ve hizmet üretimi ile değil, bilgi ve enformasyon üretimi ve dağıtımı ile ilgilendiği bir dönem olmuştur. Bu süreçte; yeni iletişim ve enformasyon teknolojileri ile medya da meydana gelen gelişmelerin küresel iletişim süreçlerini doğrudan etkilemekte olduğu (Yazıcı, Karlı, 2016: 59) yeni bir iletişim düzeni oluşmaktadır. Bu yeni küresel iletişim düzeninin (Paçacı, 2018; Paçacı, 2019) medya araçları ve enformasyon yönetimi iletişim teknolojileri aracılığıyla toplumun ve bireylerin dünya ile ilişkileri ve kültürel ortamlarının dönüştürülmekte (Karaboğa, 2012: 138) olduğu görülmektedir.

Küreselleşme sürecinin hız kazanması ile medya ve yayıncılık alanında ortaya çıkan piyasalaşma, ticarileşme ve tekelleşme olgusu bir taraftan sektörel bir gerçekliğe diğer taraftan da medyanın ekonomik, politik ve toplumsal sorunların bir parçası olduğuna işaret etmektedir (Yaylagül, 2019, 404-418). Dolayısıyla özellikle son yıllarda çok uluslu dev medya şirketlerinin dünyanın farklı ülkelerinde, farklı dillerin konuşulduğu coğrafyalarda yatırımları büyüyerek artmıştır. Uluslararası insani gelişme endeksleri ve raporların ortaya koyduğu verilere göre dünya üzerindeki refahın paylaşımı ile ilgili yoksulluk ve adaletsizliğin giderek arttığı, zenginler ile fakirler arasındaki mesafenin açıldığı anlaşılmaktadır. 2018 yılı Küresel Adaletsizlik: Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu’nda “dünyadaki en zengin 42 kişinin mal varlığı, dünya nüfusunun %50’sine tekabül eden 3,6 milyar insanla eşittir; en zengin 10 ülkenin geliri de en fakir 10 ülke gelirinin tam 77 katı” (Emin, 2018; İnsani Gelişme Raporu 2019, 2019) olduğuna işaret edilmektedir. Küresel adaletsizliğin bu kadar büyük boyutlara varması, servetin bu denli adaletsiz paylaşımı beraberinde yoksulluk, çatışmalar, açlık gibi başka sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Küresel kapitalizmin araçlarını teorik ve pratik olarak “küreselleşme” politikaları ile yeniden kurgulayarak ekonomik, politik ve kültürel boyutlarıyla bütün toplumları kuşatmasında lokomotif olarak yeni iletişim ve enformasyon teknolojilerinin başrolü oynadığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülke toplumları bu kuşatma karşısında nasıl korunacaklarına ilişkin mücadele yöntem ve araçlarını bulamazken, 81 yıl önce “yayıncılık kongreleri” uygulaması ile bunun çözüm formülünün temelleri atılmış, milli yayın ve milli eğitim politikasının araçları oluşturulmuştur.

SONUÇ

Ülkeler arası mesafeyi kısaltan küreselleşme dünyayı McLuhan’ın ifadesi ile, küresel bir köy haline dönüştürmüştür. Bu yapı içerisinde medya, küreselleşme sürecinden etkilenen en önemli alanlardan biridir. Özellikle çok uluslu şirketlerin medya sektörüne girmesi bu süreci hızlandırmıştır. Medya, son yılların iletişim ve teknoloji alanlarında yapılan devrim niteliğindeki gelişmelerle sektörel karlılığını, etki

alanını giderek büyütülmüştür. Teknolojik imkânları, sinerji yaratan yatırımları ve etki alanlarının genişliği ile medya şirketlerinin gücü belirlenir hale gelmiştir.

Cumhuriyet yönetiminin çağdaşlaşma projesi çerçevesinde II. Dünya Savaşı'nın ağır şartlarının yaşandığı süreçte, ülkeyi çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırma “azim ve kararlılığının” en güzel örneklerinden birini 1939 yılında yapılan “Birinci Türk Neşriyat Kongresi” oluşturmuştur. Bu kongrede alınan karar ile kongrenin sürekliliği amaçlanmıştır. Bugüne kadar altı kongre toplantısı gerçekleştirilebilmiştir. Bu kongreler serisinde ikinci bir dönüşüm etkisi, yayıncılık sektörünün bütün bileşenlerinin katkılarıyla oluşturulan Beşinci Ulusal Yayın Kongresi'nde örnek alınacak bir çalışma performansı ve formatı sergilenmiştir. Beşinci Ulusal Yayın Kongresi, bütün toplumları etkileyen sanayi sonrası bilgi/enformasyon toplumuna geçiş sürecinin Türkiye'de de etkili olmaya başladığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bunun sağladığı motivasyon kongreye çalışmalarına pozitif enerji olarak yansımıştır.

1939 yılında toplanan ilk kongrede oluşturulan “misyon”, 70 yıl sonra 2009 yılında gerçekleştirilen Beşinci Ulusal Yayın Kongresi'nde çağdaş ve özgürlükçü bir duruş ile demokratik ve katılımcı, ilerlemeyi esas alan bir “vizyon” ile güçlendirilmiştir. Bu kongrede kurulan komisyonlardan Yayımlama Özgürlüğü Komisyon Raporu'nda: “Komisyonumuz yayınlama ve ifade özgürlüğü konusunda temel ilkelerin belirlenmesini kararlaştırmış ve öncelikle uluslararası sözleşmelere ve anayasal ilkelerin saptanmasına çalışmıştır.” ifadeleri dikkat çekici bir tespit olarak yer almıştır.

Dünyada bilimsel gelişmelere uygun yayıncılık anlayışının ilkeleri ve sorunlarına değinilen kongreler, yayıncılık hayatına yön vermiş ve Türkiye'de yayıncılığın gelişmesi için çalışmaların yapılmasına yardımcı olmuştur, ancak ulusal yayın kongrelerinde alınan kararların geneli uygulamaya geçirilememiştir.

Yayıncılığın sektörel yapısı içinde yer alan yayıncılığın bütün segmentleri geniş bir konu yelpazesi ekseninde bu kongrelerde ele alınmıştır. Yayıncılık sektörünün bütün bileşenlerinin katkılarıyla oluşturulan bu kongrelerde; Türk yayıncılığında yaşanan gelişmeler ve sektörün bütün temsilcileri ile birlikte tartışılması ve ortaklaşa çözüm önerileri sunulması bakımından demokratik bir platform olmakta yayıncılığa dinamik bir kaynak oluşturmaktadır. Kongreler kültür, sanat ve edebiyatımızın gelişimi ve dünyaya açılımı, teknolojik gelişmelere uyum sağlama, dünya ile ekonomik ve kültürel alanda daha yakın ilişkilerin kurulması için adeta “anahtar” niteliğinde bir çözüm olmaktadır.

10-11 Mayıs tarihlerinde Afyon'da yapılan Altıncı Ulusal Yayın Kongresi'nde adeta kongrelerin bir envanterini yapmak ve topluca bir değerlendirme perspektifi oluşturma çabası sergilenmiştir. Kongre programı, bütünleştirilmiş bir kongre yaklaşım tarzı ile önceki beş yayın kongresinin bütün konu başlıklarını da içine alacak şekilde belirlenmiş ayrıca komisyon başlıklarına “okuma kültürü” de ilave edilmiştir. Böylece Altıncı Ulusal Yayın Kongresi'nde yayın kongrelerinin bugüne kadar aldığı kararların tahkim edilmesi ve yeni kararlar alınması yönündeki işlevi desteklenmiştir. Kongrelerin tartışma ve uzlaşma platformu oluşturarak siyasal otoriteye yol gösterme işlevini yerine getirmedeki istikrarlı tutumunun devamı ve Türk Yayıncılığına ışık tutma çabaları güçlendirilmiştir.

Türk yayın hayatına cumhuriyeti kuran kadroların kazandırdığı “ulusal yayıncılık kongreleri”; yayıncılığın temelini oluşturan düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması, bireylerin istediği kitabı seçme, erişme ve edinme hakkının eşit biçimde sağlanması, sansür ve otosansürün kaldırılması, kültür üreticileri ve yaratıcı emeğin koruması ve telif haklarına saygı gösterilmesi, sektörel altyapı ve yayıncılık etiğinin güçlendirilmesi, adil ve paylaşımcı bir yayıncılık düzeni kurulması için varlığını ve işlevini güçlendirerek sürdürmelidir.

Kaynakça

- Akyol, A. Ç., & Kılınç, Ö. (2015). *Türkiye'de Yeşil Reklam Uygulamaları:Yeşil Pazarlama Boyutunda*
Akşin, S. (2017). Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Akşin S., Balcı S., Ünlü B., (2010). 100. Yılında Jön Türk Devrimi, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Atatürk, Nutuk, (2000). AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi, (Yayına Hazırlayan: Zeynep Korkmaz),
Ankara.
- Bozkurt, B.(2011). Türkiye'de "milli şef" dönemi CHP politikalarının eğitim sistemine etkileri üzerine bir
değerlendirme. *Belgi*, 2(2).
- Bilgi Toplumunda Teknoloji, (2016). *Medya ve Siyaset*, (Ed.Tolga Yazıcı, İhsan Karlı, Kocaeli: Volga
Yayıncılık.
- “Cumhuriyet Yönetimi”, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi
Başkanlığı; <https://www.atam.gov.tr/duyurular/cumhuriyet-yonetimi> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)
- Çelik A. & Tonta, Y. (Mart 1996). “Düşünce özgürlüğü, bilgi edinme özgürlüğü ve bilgi hizmetleri”, *Bilgi
Edinme Özgürlüğü içinde (1-13)*, (Ed. Yaşar Tonta ve Ahmet Çelik), Ankara: Türk Kütüphaneciler
Derneği.
- Drucker, P. (1994). *Kapitalist Ötesi Toplum*, (Çev. Belkıs Çorakçı), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Elbir, B. & Karakaş, Ö. (2007). “Cumhuriyet Dönemi Türk Kültür Ve Edebiyatında Hümanizmin Etkileri”,
Turkish Studies, 2(4).
- Emin, E. (Ekim 2018). *Küresel Adaletsizlik: Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu 2018*, Araştırma 83,
İNSAMER.
- Erdoğan, M.(2001). "Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif", *Liberal
Düşünce*, Sayı: 24, Güz 2001, Ankara.
- Gül Songül S., Alican A., “Cumhuriyet Modernleşmesinin Anadolu Ateşi: Köy Enstitüleri”, *Sosyal
Bilimler Dergisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:
10-11, Güz 2014-Bahar 2015.
- Güner, Z. (2006). “Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3.
- İnan, A. (2000). *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk’ün Elyazıları*, Atatürk Araştırma Merkezi
Yayınları, Ankara.
- İnsel, A. (Kasım 1998). “Cumhuriyet ve Demokrasi”, *Birikim*, Sayı 115.
- Kartopu S., (2012). “Duyun-u Umumiye İdaresi ve İdareyle İlgili Görüşler”, *Global Journal of Economics
and Business Studies (Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi)*, Yıl: 2012, Cilt: 1, Sayı: 2.
- Kasap, F. & Dolunay, A.& Mırçık, Ali M. (2018). *Küreselleşmenin Medya Üzerinde Etkileri: Küresel
Medyaya “Sürükleniş”*. *Journal of History Culture and Art Research-Tarih Kültür ve Sanat
Araştırmaları Dergisi*, 7(2).

- Kadıoğlu, Z. (April 2014). Uluslararası Medya Sermayesinin Yayılmacılığı ve Türk Medyası, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi 2(3).
- Karaboğa, T. (2012). İletişim Aygıtları Açında Toplum, Ankara: Yurtrenkleri Yayın Dağıtım.
- Kıpçak, H. & Davulcu, F. (2016). Ulusal Yayın Kongreleri National Publication Congresses, Türk Kütüphaneciliği 30, 3 (2016), 540-545.
- Mardin, Ş. (Mayıs 2019). Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (1895-1908), İstanbul: İletişim Yayınları, (22. Baskı), Mayıs 2019.
- Memmi, Mehmet A. (2018). "Türk Neşriyat Kongresi'nden 6. Ulusal Yayın Kongresi'ne", Kriter Haziran 2018, Yıl: 3, Sayı: 25. <https://kriterdergi.com/kitaplik/turk-nesriyat-kongresinden-6-ulusal-yayin-kongresine> (Erişim Tarihi: 12.09.2020)
- Paçacı, İ. (1988). 1982 Anayasası Mayınlı Alanı: "Düşünce Özgürlüğü" (Anayasa Madde 25 ve 26' nın Analiz ve Yorumu), İnsan Hakları Yıllığı, (TODAİE, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi), C.19-20, 1997-1998.
- Paçacı, İ. (2013). Küreselleşme Sürecinde Yönetim ve Medyanın Dönüşümü, İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.
- Paçacı, İ.(Aralık 2018). "Küresel Gözetim Düzeni ve İletişim Altyapısı (Küresel İletişim Düzeninin Arka Planı)", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of Academic Social Science, Yıl: 6, Sayı: 85.
- Paçacı, İ. (Temmuz 2019). Küresel İletişim, Medya ve Gözetimin Politikası (İletişim Demokrasisi), İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Report 2019, Published For The United Nations Development Programme (UNDP) Human Development Report 2019.
- Özbudun, E. (1989). "Atatürk ve Demokrasi", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Cilt: V / Mart 1989 / Sayı: 14.
- Özkan, A, Uluslararası Medya Tekelleri ve Türk Medyasında Yabancı Sermaye, TASAM.
https://tasam.org/tr-TR/Icerik/463/uluslararasi_medya_tekelleri_ve_turk_medyasinda_yabanci_sermaye (Erişim Tarihi; 12.09.2020)
- Tanör, B. (Temmuz 1997). Kuruluş (Türkiye 1920 Sonları), Cumhuriyet Kitapları.
- TEDA Projesi Nedir? <https://pgm.ktb.gov.tr/TR-137288/teda-projesi-nedir.html> (Erişim Tarihi: 11.09.2020)
- TEDA Projesi ile Türk edebiyatının 2 bin 696 eseri yabancı okuyucuyla buluştu",
<https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/teda-projesi-ile-turk-edebiyatinin-2-bin-696-eseri-yabanci-okuyucuyla-bulustu-394026.html> (Erişim Tarihi: 11.09.2020)
- TEDA Nedir?, <https://teda.ktb.gov.tr/TR-255369/turkce.html> (Erişim Tarihi: 11.09.2020)
- Uluslararası Yayın Kongresi Kitabı (Şubat 2011). (Birinci Basım), İstanbul: Ayhan Matbaası.

Yaylagül, L. (2019). “Eleştirel Ekonomi Politik Bakış Açısından Medyada Tekelleşme Sorunu”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 48 / Bahar 2019, s. 404-418.

Raporlar:

Birinci Türk Neşriyat Kongresi 1-5 Mayıs 1939, Raporlar, Teklifler, Müzakere Zabıtları, Edebiyatçılar Derneği yayınları: 12, (İkinci Basım: Aralık 1997), Ankara.

İkinci Türk Yayın Kongresi (24-27 Ocak 1975), Cilt: II., Ankara; Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kütüphanecilik Dizisi: 6, Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri, (Gözden geçiren, yayıma hazırlayan: İzzet Özgüç), Ankara: Sevinç Matbaası, 1987.

III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, Kültür Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığı, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1992.

IV. Ulusal Yayın Kongresi, T.C. Kültür Bakanlığı Yayın No:2144, (IV. Ulusal Yayın Kongresi Komisyon Raporları 16-19 Aralık 1998), Ankara.

IV. Ulusal Yayın Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı,1998.

5. Ulusal Yayın Kongresi, 04 - 05 Aralık 2009; Komisyon Raporları Kitapçığı,

<http://turkyaybir.org.tr/wp-content/uploads/2016/05/yayin-kongresi-sonuc.pdf> (Erişim Tarihi: 14.09.2020)

6. Ulusal Yayın Kongresi, <http://www.ulusalyayinkongresi.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.09.2020)

6. Ulusal Yayın Kongresi, Sonuç Bildirgesi, (10-11 Mayıs 2018), Afyonkarahisar, , Ankara; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

İnsani Gelişme Raporu 2019: 21. Yüzyılda İnsani Gelişmedeki Eşitsizlikler, Human Development Report.